

Erdoganyň ýatdan çykaran iki şahsy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Erdoganyň ýatdan çykaran iki şahsy ERDOGANYŇ ÝATDAN ÇYKARAN
IKI ŞAHSY

Sabiha Sertel...

Uçramadyk haksyzlygy, ezýet-horlugy galmadyk zenan.

Ýurduny taşlap gitmäge mejbur edildi. Soňam Türkiýä girmegine rugsat berilmedi. Watan küýsegini gidermek üçin «türk ýurdy» diýip Azerbaýjanda ýaşady we 1968-nji ýylda aradan çykdy. Mazar daşyna: **“Ölsem görmezden umyt etdigim feýzi, ýazylsyn sengi-gabrymda, watan mahzun, men mahzun.”**

Sabiha Sertel žurnalistdi. Okkupasiýa döwründe Stambulda Halide Edip bilen mitingden mitinge ylgamady, “Büyük Mecmua” žurnalyny çykardy. Žurnal iňlisleriň buýrugy bilen ýapyldy. Halide Edip köp göze-dile düşýän Sabiha Serteli (we onuň žurnalist adamsy Zekeriýa Serteli) başlaryna bir bela geläýmesin diýip, Nýu-Ýorkuň Kolumbiýa uniwersitetine okuwa ugratdy.

Serteller Nýu-Ýorkda-da boş ýatmady. Mühendis Hamdi, Salih Zeki, Taşköprüli Ysmaýyl beýler bilen bilelikde Türk raýdaşlyk jemgyýetini (Turkish Welfare Association) gurdy. Guranlaryň arasyndaky ýeke zenan bardy, olam – Sabiha Sertel. Jemgyýetiň birinji başlygy-da şoldy.

Birinji eden işleri – Azat-edijilik urşuna kömek etmek üçin toplan 92 müň dollarlaryny Ankara ugraymak boldy.

Ikinji eden işi bolsa, Nýu-Ýorkda musulman gonamçylygyny açdy. Mazar daşlaryna ýarymaýyň şekilini goýdurdy.

“Birlik” gazetini çykardy.

Gürrüň berjek zatlarym gutarmady:

• **AKDIK TEKLIP BERDI**

Türk raýdaslyk jemgyýeti (Türk Teavün Cemiyeti) ABŞ-na göç eden birinji nesil türkleriň guran ilkinji jemgyýetçilik guramasy we Nýu-Ýorkdaky ilkinji türk lobbisidi...

Wagtyň geçmegi bilen Nýu-Ýorkda türkleriň ilaty artdy. Türk Hars (Medeniýet) bileleşigi ýaly guramalaryň sany ýigrimiden geçdi.

Bularyň biri-de Türk jemgyýetleri federasiýasydy. Başlygy Muhittin Akdikdi.

Missuri uniwersitetini tamamlap, Bilim ministrliginiň dürli bölümlerinde işläň Akdik 1960-njy ýylda Tehas uniwersitetiniň talyplarynyň gutardyş gününde söz sözlemek üçin çagyrylanda şu pikiri orta atdy:

“Nýu-Ýorkda «Türkevi» («Türk öýi») açalyň.”

Teklipden soň türk guramalary bina satyn almak üçin pul toplamaga başlady. Emma ýeterlik pul jemläp bilmändikleri üçin goýbolsun edildi.

Aradan kän wagt geçmedi: ýetmişinji ýyllar... Türkiýe-ABŞ gatnaşyklary haşhaş (neşe) önümçiliginden Kipr urşuna çenli mazaly bulaşdy.

Nýu-Ýorkdaky türkler lobbi işlerini bir merkezden dolandyrmak üçin “Türkevi” maksatnamasyny orta atdy. Şol wagtyň Daşary işler ministri Ihsan Sabri Çaglayangiliň goldawy bilen 2.3 million dollara Nýu-Ýorkda bina satyn alyndy.

Bina 1958-nji ýylda gurlan, 12 gatly we 45 metr belentlikdäk kompýuter tehnologiýasy «IBM»-iň adminstratiw merkezidi...

• ATATÜRK ADYNDAKY MEKDEP

1977-nji ýylyň 3-nji oktýabry.

Daşary işler ministri Ihsan Sabri Çaglaýangil we Maliýe ministri Jihat Bilgehan dabaraly ýagdaýda “Türkevi” merkezini açdy.

«Türkevi» 29-njy oktýabr respublika baýramy mynasybetli BMG-nyň türk delegasiýasynyň eýeçilik etmeginde uly bir resepsiona guramaçylyk etdi.

Dabaraly açylyşa BMG-nyň baş sekretary Kurt Waldheim başlyklaýyn, 149 ýurduň wekili, amerikan kongresiniň

agzalary, «Oskar» baýragynyň eýesi Joan Fontaine ýaly tanymal şahslar gatnaşdy.

«Türkevi» merkezinde Fikret Mualla, Şakir Ejzajybaşy ýaly suratkeşleriň sergisi açyldy.

Gynansak-da... Türk çagalaryna bilim berýän Atatürk adyndaky mekdebi-de öz içine alýan merkeze 1980-nji ýylyň 12-nji oktýabrynda «ASALA» hüjüm etdi, dört adam ýaralandy.

2006-njy ýyl. «Türk öýüniň» ýanyndaky bina 5.5 million dollara satyn alyndy. Iki bina 2017-nji ýylda ýykylyp, 1.1 gektar ýerde 291 million dollar harçlanyp, 36 gatly, 171 metr beýiklikde täze bina guruldy.

Erdoganyň geçen gün dabaraly ýagdaýda açan «Türk öýüniň» taryhy kyssasy, ine, şeýleräk...

Şübhesiz... Dünýäniň iň uly maliýe merkezi bolan Manhattende BMG-nyň ştab-kwartirasyndan «Empire State», «Broadway»-den «Times» ploşadyna goňşy bolup oturmak heýjanlandyryjy duýgy.

Hem... Erdoganyň açylyşda Demireli, Çaglaýangili ýatlamagy we binany birinji satyn alanda pul kömegini eden Kipr türkleriniň Prezidenti Ersin Tatary açylyşa çagyrmagy gutlanmaly zat. Käşgä Serteldir Akdige-de minnetdarlyk bildiren bolsady...

Şeýle-de... Täze binada läle motiwli tradision arhitektura bezegleri ulanyldy diýilse-de, şol ýere golaý ýerdäki «Trump Tower» aýna binasynyň arhitektura gurluşyny gaýtalamak nämäniň alamaty?

Nirden tapdyňyz «Perkins Eastman» ýaly gurluşyk şereketlerini? Binanyň diňe ady däl, käşgä, arhitektura gurluşy-da “Türk” bolsa bolmaýamy.

Ýeri: 1971-nji ýyldan bäri işläp gelýän Atatürk adyndaky mekdep täze binada-da öňki ady bilen işleýär dälmi?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 22.09.2021 ý. Publisistika